

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет філології

Кафедра загального та германського мовознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛІНГВІСТИЧНА СЕМАНТИКА:
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Рівень вищої освіти – *третій (освітньо-науковий)*

Освітня програма *«Філологія»*

Спеціальність *035 Філологія*

Галузь знань *03 Гуманітарні науки*

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “28” серпня 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Лінгвістична семантика: проблеми і перспективи
Викладач (-і)	доц. Воробець Олексій Дмитрович
Контактний телефон викладача	+380979902159
Е-mail викладача	oleksii.vorobets@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний/вечірній
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: 2 години на тиждень (вівторок 13:30 год., 410 ауд.)
2. Анотація до навчальної дисципліни	
«Лінгвістична семантика: проблеми і перспективи» – ОК із циклу професійно-наукової підготовки зорієнтований на підвищення мовної підготовки студентів третього освітньо-наукового рівня філологічного факультету. Семантика в сучасних реаліях є конструктивним центром різнопланових мовознавчих досліджень. Серед проблематики вивчення лінгвістичної семантики можемо виокремити семантичну структуру словникового складу мови, семантику мови і мовлення, семантику сприймання висловлення, семантику граматичної системи мови, семантику тексту, семантику дискурсу та ін. Зміст навчальної дисципліни охоплює розгляд: 1) місця лінгвістичної семантики в системі філологічних дисциплін; 2) історії семантичних досліджень; 3) основоположників лінгвістичної семантики; 4) теорії знака; 5) теорії номінації; 6) напрямів і шкіл із дослідження семантики; 7) методів сучасних семантичних досліджень та ін.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
3.1 Метою курсу «Лінгвістична семантика: проблеми і перспективи» є опанування лінгвістичної теоретичної бази з врахуванням попереднього навчального досвіду, поглиблення знань здобувачів щодо основних семантичних проблем, сформування цілісних уявлень про семантичну картину світу. 3.2 Цілі курсу «Лінгвістична семантика: проблеми і перспективи» є ознайомлення й засвоєння здобувачами третього освітньо-наукового рівня: ✓ предмета, завдань і значення лінгвістичної семантики, її місця в системі наук; ✓ природи семантичних досліджень, їх сутності й функцій; ✓ методології сучасних семантичних досліджень; ✓ семантичних ознак у системі синтагматики; ✓ способів семантичного перетворення, номінації; ✓ когнітивної семантики, ключових понять; ✓ вимог та умов побудови корпусу текстів.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

4.1. У процесі вивчення курсу «Лінгвістична семантика: проблеми і перспективи» ви зможете набути **інтегральних, загальних компетентностей**:

- ✓ **ІК.** Здатність ідентифікувати та розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності й пропонувати наукові та прикладні підходи до їх вирішення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики;

та **спеціальних (фахових, предметних) компетентностей**:

- ✓ **ФК1.** Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, опанування термінології та методології з досліджуваного наукового напрямку;
- ✓ **ФК2.** Здатність до пошуку, опрацювання, аналізу й узагальнення інформації, систематизації та інтерпретації фактичного матеріалу для проведення самостійних наукових досліджень у галузі філології;
- ✓ **ФК3.** Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і методологій, класичних і новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів;
- ✓ **ФК7.** Здатність до лінгвокреативної та літературно-критичної діяльності в науково-інноваційній сфері;
- ✓ **ФК8.** Здатність аналізувати структуру та семантику мовних одиниць і категорій у художніх та медійних текстах, виявляти механізми їхнього функціонування, взаємозв'язки та взаємопереходи у транслятологічних текстах, виявляти етнолінгвістичні, соціолінгвістичні, лінгвокультурологічні явища, орієнтуватися в основних теоріях когнітивної лінгвістики, перекладознавства.

4.2 Результати навчання:

- ✓ **ПРН2.** Знати основні класичні та новітні філологічні теорії на концепції, фундаментальні праці з обраного наукового напрямку, термінологію, історію розвитку та сучасний стан наукових досліджень, вміти ідентифікувати теоретичні й практичні проблеми з філології, розуміти актуальність теоретичних і практичних проблем в галузі дослідження;
- ✓ **ПРН3.** Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формувати й обґрунтовувати власну наукову концепцію;
- ✓ **ПРН4.** Обирати адекватну до предмету філологічного дослідження методологію, запропонувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології;
- ✓ **ПРН9.** Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень.

5. Організація навчання

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття	10
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Норматив ний / вибіркови й
1	035 Філологія	1	Нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема, план		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.
Тема 1. Предмет, зміст і основні завдання лінгвістичної семантики. 1.1. Семантика як наука. 1.2. Історія її виникнення. 1.3. Об'єкт та предмет дослідження семантики. Невизначеність цих категорій. 1.4. Виникнення семантики як самостійної науки про мову. 1.5. Місце семантики серед інших лінгвістичних дисциплін.		3	2 5
Тема 2. З історії семантичних досліджень. 2.1. Праці основоположників семасіології. 2.2. О.О. Потебня як представник психологічного напрямку у вивченні лексичної семантики. 2.3. Теорія референції як частина лінгвістичної семантики. 2.4. Розвиток ідей когнітивної семантики в дослідженнях українських та міжнародних лінгвістів. 2.5. Основні напрями і школи лінгвістичної семантики у сучасному мовознавстві.		2	1 10
Тема 3. Породжувальна семантика. Основоположники, особливості, напрями. 3.1. Концептуальна семантика. Загальна характеристика напрямку. 3.2. Комунікативна семантика. 3.3. Психолінгвістична семантика. 3.4. Когнітивна семантика, ключові поняття.		2	1 10
Тема 4. Теорія знака. 4.1. Семантична тріада слово – поняття – річ. 4.2. Теорія знаків Ч. Пірса. 4.3. Аксиоматика мовного знака.		3	1 5
Тема 5. Теорія номінації. 5.1. Номінація як спосіб розуміння. 5.2. Види і способи номінації. 5.3. Способи семантичного перетворення.		3	1 10
Тема 6. Різномірність семантичного аналізу. 6.1. Аналіз за компонентами значення. Види сем. 6.2. Семантичні ознаки у системі синтагматики. 6.3. Ізотопія як умова семантичної зв'язності тексту. 6.4. Семантичні відносини у парадигматиці. 6.5. Типологія семантичних класів.		2	2 5

6.6. Корпус текстів.				
Тема 7. Методи сучасних семантичних досліджень. 7.1. Описовий метод. 7.2. Історичний метод. 7.3. Порівняльний метод. 7.4. Трансформаційний аналіз. 7.5. Компонентний аналіз. 7.6. Метод семантичного поля. 7.7. Метод психолінгвістичного експерименту.		3	1	10
Тема 8. Корпусні методи дослідження. 8.1. Корпуси текстів як глобальні семантичні універсуми. 8.2. Вимоги та умови побудови корпусу текстів. 8.3. Дискурси, жанри і тематичні блоки як основа корпусу.		2	1	5
ЗАГ:		20	10	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт «8.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 5)). Вид контролю – екзамен. Загальні 100 балів включають: 25 балів за практичні заняття; 15 балів за самостійну роботу (презентаційний проєкт – 10 балів, аналіз наукової статті – 5 балів, індивідуальне завдання на вибір здобувача – 5 балів); 5 балів за контрольну роботу; 50 балів за екзамен. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.			
Вимоги до письмових робіт	Контрольна робота виконується у письмовому вигляді. Вона складається із 2 питань та 15 тестових завдань, які охоплюють весь матеріал курсу у відповідності до навчальної програми. Контрольна робота максимально оцінюється у 5 балів. Тривалість виконання контрольної роботи – 40 хв. Екзаменаційна робота має правильно (концептуально обґрунтовано) висвітлити 50+1% обсягу матеріалу білета (3 питання). При бажанні здобувача вищої освіти здійснюється усний захист екзаменаційної роботи для підвищення підсумкової оцінки.			
Практичні заняття	Поточне оцінювання знань здійснюється під час проведення практичних занять і оцінюється в національній шкалі (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»). Максимальна оцінка балів за практичні заняття 25 балів. Окремо оцінюється написання контрольної роботи (5 балів) і самостійна робота (15 балів).			
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю, якщо виконав більше 60% завдань курсу, відпрацював всі заняття і за результатами оцінювання (бали за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) набрав не менше 25 балів.			

7. Політика навчальної дисципліни

Присутність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях, контрольній роботі та екзамені є обов'язковою. У процесі написання контрольної та екзаменаційної робіт неприпустимими є плагіат та списування.

Обов'язковим для отримання допуску до екзамену є відпрацювання практичних занять, написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи.

Якщо здобувач пропустив практичне заняття, необхідно виконати всі практичні завдання, передбачені даним заняттям, пройти тестування та отримати відповідну оцінку. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.

Здобувач вищої освіти, який не набрав 25 балів (сума балів за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) до екзамену не допускається. У такому випадку до початку екзаменаційної сесії здобувач може отримати допуск до складання екзамену, відпрацювавши всі заняття і виконавши всі передбачувані види робіт, зокрема написання контрольної роботи, виконання самостійної роботи, тестування у системі дистанційного навчання (<https://d-learn.pnu.edu.ua>).

Лекції, тестові завдання, завдання для самостійної роботи, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційного навчання. Консультації щодо виконання самостійної роботи можна отримати щовівторка в аудиторії 410 або в телефонному режимі, за допомогою e-mail, viber, telegram.

8. Рекомендована література

1. Бацевич Ф.С. Духовна синергетика рідної мови: лінгвофілософські нариси: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 187 с.
2. Гуїванюк Н.В. Слово – Речення – Текст: вибрані праці. Чернівці: ЧНУ, 2009. 664 с.
3. Зіставно-типологічні студії: українська мова на тлі споріднених мов: монографія / за ред. акад. НАПН України В. І. Кононенка. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2015. 316 с.
4. Кононенко В.І. Текст і образ: монографія. Київ; Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2014. 192 с.
5. Кононенко В.І. Текст і слово: монографія. Київ; Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2017. 189 с.
6. Кононенко В.І. Текст і смисл: монографія. Київ; Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2012. 272 с.
7. Костусяк Н.М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 452 с.
8. Кульбабська О.В. Вторинна предикація у простому реченні: монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 672 с.
9. Межов О.Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 464 с.
10. Предикат у структурі речення: монографія. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2010. 408 с.
11. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.
11. Gołąb Z. O pochodzeniu Słowian w świetle faktów językowych. Kraków, 2004. 405 s.
12. Kononenko I. Język ukraiński i polski: studium kontrastywne. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2012. 808 s.
13. Tokarski R. Światy słowami: wykłady z semantyki leksykalnej. Lublin, 2013. 371 s.
14. Wierzbicka A. Semantyka: jednostki elementarne i uniwersalne. Lublin, 2006. 535 s.

Додаткові електронні ресурси:

1. <http://www.litopys.org.ua>
2. <http://www.mova.info>
3. <https://www.pravopys.net>
4. <https://ukr-mova.in.ua>
5. <https://t.me/semantyk>

Викладач: Воробець О.Д.